

RECENZJA

Stanisław Rek, *Mohacz 1526*, Bellona, Warszawa 2020, ss. 352,
ISBN: 978-83-111-5189-5

Bitwa stoczona 29 sierpnia 1526 r. na przedpolach naddunajskiego Mohacza pomiędzy wojskami węgierskimi pod wodzą króla Ludwika II Jagiellończyka a osmańskimi pod wodzą sultana Sulejmana II Wspaniałego przyniosła tragiczne dla Węgier skutki. Królestwo i jego stolica zostały spustoszone przez zwycięskich Osmanów, a przedwczesna śmierć młodego Jagiellona na polu bitwy zapoczątkowała rywalizację o tron węgierski pomiędzy „obcym” Ferdynandem I Habsburgiem a „rodzimy” Janem Zápolyą. Klęska mohacka umożliwiła w dalszej perspektywie podział ziem węgierskich na trzy części w 1541 r., odciskając bolesne piętno na pamięci historycznej Węgrów, porównywalne chyba jedynie z bólem po realizacji postanowień traktatu w Trianon z 1920 r. Warto również wspomnieć, że jest ona uważana przez wielu badaczy za datę graniczną, określającą symboliczny koniec średniowiecza i początek nowożytności na Węgrzech.

Militarne starcie pod Mohaczem nie doczekało się zbyt wielu publikacji wydanych po polsku i bezpośrednio dotyczących omawianego tematu. Pierwszą z nich było opracowanie pt. *Mohács 29 VIII 1526* autorstwa Piotra Taflówskiego, wydane w serii *Pola bitew* przez wydawnictwo Inforteditions w 2010 r.¹, a drugą było tłumaczenie pracy autorstwa Gezy Perjésa pt. *Upadek średniowiecznego Królestwa Węgier: Mohacz 1526 – Buda 1541* dokonane z języka węgierskiego przez Dariusza Maliszewskiego, wydane przez wydawnictwo Napoleon V w 2019 r.² Omawiany tutaj popularnonaukowy *Mohacz 1526* jest trzecią i zarazem najnowszą z nich. Książka została wydana przez wydawnictwo Bellona jako jubileuszowy, trzechsetny tytuł w cieszącej się wielką popularnością serii *Historyczne bitwy*, wydawanej nieprzerwanie od 1980 r. Autorem opracowania jest Stanisław Rek, który jest „historykiem Bałkanów i Bizancjum, uczniem bizantynisty

¹ P. Taflówski, *Mohács 29 VIII 1526*, Zabrze 2010.

² G. Perjés, *Upadek średniowiecznego Królestwa Węgier: Mohacz 1526 – Buda 1541*, przeł. D. Maliszewski, Oświęcim 2019.

prof. dr. hab. Tadeusza Wasilewskiego” (s. 350). Autor wydał już wcześniej cztery pozycje w serii *Historyczne bitwy*³.

Pod względem technicznym publikacja została wydana, podobnie jak inne z tej serii, w wygodnym, podręcznym formacie. Liczy 352 strony, a jej część zasadnicza została podzielona na wstęp i siedem rozdziałów. Oprócz nich opracowanie posiada sześć aneksów, kalendarium i bogatą bibliografię oraz zostało wyposażone w indeks osobowy, indeks nazw geograficznych i przejrzyste, kolorowe mapy. Nie można zapomnieć również o wkładce z ilustracjami na specjalnym papierze, stanowiącej czarno-białe zdjęcia oraz reprodukcje obrazów i rycin.

Jeśli chodzi o najważniejszą kwestię, a więc poziom merytoryczny publikacji, to należy stwierdzić, iż stoi on na bardzo wysokim poziomie. Stanisław Rek przy pisaniu pracy skorzystał z wielu opracowań i artykułów ogłoszonych w języku polskim i w językach obcych – przede wszystkim w angielskim, we francuskim i w węgierskim. Wymienić tu należy wspomniane wcześniej opracowania wydane w języku polskim oraz prace historyków takich jak np. Jenő Gyalóky, Vilmos Franknoi, Gábor Ágoston, David Nicolle, Tamás Pálosfalvi, Dariusz Kołodziejczyk czy Kenneth M. Setton. Autor zajął również do źródeł, spośród których należy wymienić takie jak: relacja Stefana Broderyka, korespondencja legatów i nuncjusów papieskich, w tym Antoniego Puglione barona de Burgio, oraz korespondencja monarchów Ludwika II Jagiellończyka i Zygmunta I Starego, jak i dowódcy spod Mohacza Pawła Tomoriego oraz różne dokumenty ze zbioru podkanclerzego Pawła Tomickiego, a także źródła turecko-osmańskie: *Klasyfikacja państw i wyszczególnienie dróg* Mustafy Çelebi Celâlîzâdego, *Dzieje domu Osmana* Kemalpaşazâde, *Historia państwa osmańskiego* Lütfigo Paszy, *Historia Sulejmana Prawodawcy* Ferdiego i *Historia İbrâhima Peçeviego*. Rek rozpoczyna swoje rozważania od przedstawienia panowania króla Węgier Macieja Korwina (1458-1490), opisu armii i polityki bałkańskiej tego władcy, a także historii stosunków węgiersko-tureckich od samego początku aż do końca jego panowania, podając przy tym historię rozwoju i ekspansji państwa Osmanów. Następny rozdział dotyczy panowania dwóch Jagiellonów na węgierskim tronie – Władysława II Jagiellończyka (1490-1516) i Ludwika II Jagiellończyka (1516-1526). Można w nim znaleźć zarys polityki wewnętrznej i zewnętrznej królestwa w przytoczonych latach. Trzeci rozdział dotyczy polityki Sulejmana II Wspaniałego wobec Węgier i wschodniej części basenu Morza Śródziemnego w latach 1520-1524. Kolejny rozdział to dokładny opis dwóch ostatnich lat wielkich Węgier przed klęską mohacką, w tym negocjacji dyplomatycznych i przygotowań militarnych. W piątym rozdziale znajdziemy informacje na temat armii dwóch przeciwników, ich techniki wojskowej oraz dowódców. Rozdział szósty autor poświęcił samej bitwie mohackiej, zaś w ostatnim – siódmym – omówił zarówno bezpośrednie, jak i długofalowe skutki mohackiego starcia. Aneksy, wspomniane w poprzednim akapicie, dostarczają

³ *Manzikert 1071* (2015), *Kosowe Pole 1389* (2016), *Ankara 1402* (2019) i *Myriokefalon 1176* (2019).

informacji takich jak: nazwiska wyższych urzędników Królestwa Węgierskiego na przełomie XV i XVI w., nazwiska wielkich wezyrów Imperium Osmańskiego w latach 1474-1528, kwestia różnych wersji śmierci króla Ludwika II Jagiellończyka, straty sił węgierskich podczas bitwy i w trakcie dalszej inwazji osmańskiej, a także udział Polaków w bitwie. Podsumować to można stwierdzeniem, że jest to bardzo kompleksowy i rzetelny opis nie tyle bitwy pod Mohaczem, ile stosunków węgiersko-tureckich na przełomie XV i XVI w.

Reasumując, opracowanie autorstwa Stanisława Reka pt. *Mohacz 1526* stanowi niewątpliwie pozycję wartą zainteresowania. Przyjemny w odbiorze styl autora i jego merytoryczne przygotowanie stanowią o wartości tej pracy. Poziom edytorski tej pracy również jest dość wysoki. Za jedyną jej wadę można by wskazać poświęcenie tytułowej bitwie tylko jednego z siedmiu rozdziałów, jednak dla mnie, wobec niewielkiej liczby źródeł na temat tego starcia oraz zawartych w nich informacji i popularnonaukowego charakteru pracy, jest to całkowicie uprawnione. *Mohacz 1526* to najbardziej aktualna publikacja dotycząca bitwy mohackiej dostępna w języku polskim.

Kamil Kasprzak